

tarvittaessa tietojaan esim. SAOB:sta. Yhdys sanojen runsaus kuvaa sek in keruu- tekniikkaa: jos kerääj ä tekee yhden sanalipun *berg*-sanasta ja samoin jokaisesta mahdollisesta *berg*-alkuisesta yhdys sanasta, yhdys sanojen osuus tietenkin korostuu. Sek ä ruotsissa että suomessa yhdys sanoja tuotetaan varsin produktiivisesti, mutta niiden leksikaalinen itseisarvo on useasti vähäinen. Sellaisenaan ne kyll ä kuvaavat kielen sananmuodostustapaa.

Olen vertaillut er äit ä FO:n artikkeleita vastaaviin Suomen murteiden sanakirjan (käsikirjoituksen) artikkeleihin. Muistetakoon, että SMS:sta tulee n. 20 000-sivuinen ja että suomen murteiden kieli- alue ja kokoelmat ovat vastaavasti laajemmat. Näin ollen on ymmärrettävää, että SMS:n artikkelit ovat usein paljon laajempia. Ne ovat myös pitemmälle por- rastettuja, ja niissä on esimerkiksi selv ästi runsaammin. SMS:n artikkeleista on kansatieteellistä ainesta viime aikoina jonkin verran karsittu ja kieliainekselle pantu pääpaino.

Itse kielimuoto, sanakirjaperinne sek ä aineskokoelmien laajuus ja luonne aiheut- tavat sen, että Suomen ruotsalais murtei- den sanakirjan toimitusperiaatteet poik- keavat jonkin verran Suomen murteiden sanakirjan (ja toisaalta esim. Karjalan kielen sanakirjan) toimitusperiaatteista. Edellä on FO:ta tarkasteltu hiukan SMS:n näkökulmasta, mutta tämä on käsitettävä ensisijaisesti vertailuksi. Ei olisi nähdäkseen tarkoituksenmukaista pyrkiä yhdenmukaiseen käyt äntöön sanakirjois- sa, jotka jo lähtökohdiltaan ovat selv ästi erilaiset. Tärkeint ä on, että sanakirjan käytt äj ä pystyy hyödynt äm ään sanakirjaa mahdollisimman tehokkaasti: Ilmeisesti Ordbok över Finlands svenska folk mäl täytt ää hakuteoksena hyvin käytt äj iens ä tarpeet. Se on tietenkin ruotsin kielen tutkijoille korvaamaton apuneuvo. Suu- reksi hyödyksi se on myös suomen kielen tutkijoille, jotka sitä käytt äen voivat vast- edes entistä helpommin selvitt ää sanojen lainautumista ja naapurikielten välisiä

kontakteja. Jo sanakirjan ensimmäisen vihkon lehteily paljastaa sen »kielisukulai- suuden», joka yhdist ää esim. suomen länsimurteet ja suomenruotsin. SMS:n toimitustyössä FO:sta on hyöt yä aina kun kirjoitetaan artikkeleita myöh äisistä ruotsalaisista lainoista.

Jaakko Sivula

Kieliopas ekyksissä

RAIJA KONTTINEN *Nykysuomen käyttöopas*. Gaudeamus. Tampere 1978. 441 s.

Helsingin kauppakorkeakoulun suomen kielen lehtorin Raija Konttisen uusi teos on kielioppaaksi poikkeuksellisen laaja. Ei kuitenkaan ainoa kokoisena eikä ensim- mäinen kokonaisuus suomen kielen rakenteesta ja tarkoituksenmukaisesta käy- töstä, kuten kirjaa mainostetaan. Jo kym- menisen vuottahan on markkinoilla ollut Osmo Ikolan toimittama laaja Nykysuo- men käsikirja, eikä unohtaa sovi E. A. Saarimaan Kielenopastakaan.

Kirjaa ei olekaan kirjoitettu siksi, että alan yleisteos puuttuisi. Raija Konttinen sanoo teoksensa esipuheessa mm., että nykyinen kielen ohjailu suosii norveja, jotka hankaloittavat kielen käyttöä, ja että ohjailussa pannaan liiaksi painoa vanhoille tapanormeille ja kansankielelle. Nykysuomen käyttöopas pyrkii ilmoituk- sensa mukaan johdonmukaistamaan ja yksinkertaistamaan nykysuomen käyttöä.

Raija Konttinen puuttuu esipuheessaan myös tapaan, jolla kielenkäytt äj iille anne- taan norveja: »Ylin kielen huoltomme joutuu usein kokouksissaan äänest äm ään kielen käytön normeista. Tällöin voi äänestyksen tulos, esim. 4 vastaan 3, antaa kansalle normin jota suositetaan viralli- sesti noudatettavaksi, olkoon tuo normi kuinka epätarkoituksenmukainen tahan- sa. Ei voida odottaa, että pätevät kielen- huoltajat pääsisivät yksimielisyyteen kai-

kissa kielen kysymyksissä. – Jos probleemeja ratkaistaan sattumoisin paikalla olevien ääntenenemmistöllä, on tulos arvoton.' (Valter Tauli, Suomenkieliset Tieto-Sanomien 2/1968, s. 22–23).» Konttinen ei väitä, että ylin kielenhuoltomme ratkaisisi asioita sattumoisin paikalla olevien enemmistöllä, mutta yhdistää asian vihailevasti 4–3-äänestyslukuihin. Suomen kielen lautakunnassa on seitsemän jäsentä. Lautakunta on äänestänyt 1960-ja 70-luvulla kaikkiaan vain yhden kerran.

Nyky-suomen käyttöopas on koostettu kielioppaiden tavalliseen kaavaan: äänneoppi, sanaoppi, lauseoppi, merkit ja merkintätavat. Jaotuksen tutuus helpottaa kirjan käyttöä. Asia- ja sanahakemistosta lukijalle sitä vastoin ei ole tarpeeksi apua, se on jäänyt puutteelliseksi. Tämä kirjan osa lyödään kielioppaissakin merkillisen usein laimin, vaikka se on käyttäjän kannalta keskeisimpiä. Käsikirjanahan tällaista teosta lähinnä käytetään, siitä etsitään apua akuuttiin tarpeeseen, eikä tällöin hakemistossa riitä esimerkiksi sana »potentiaali», kyllä siellä pitää olla myös »lienee».

Kirjan typografia on yksitotinen. Reunaotokset auttavat haettavan kohdan löytämisessä, mutta esimerkiksi kaavioita ei ole käytetty, väreistä puhumattakaan. Tämä on tietysti osin kustannuskysymys. Kirjan tekijää sitä vastoin voi kritikoida siitä, että ohjeita ei aina ole muotoiltu selvästi. Ensimmäisessä osassa on kategorinen ohje, ja vasta jonkin matkan päässä seuraa huomaamattomasti poikkeus siitä. Sanotaan »partitiiviobjektia on käytettävä aina milloin lauseen ajatus on kieltävä» ja myöhemmin väljennetään »ellei haluta tähdentää tekemisen kertakaikkisuutta». Samoin ilmoitetaan kategorisesti, että yksikirjaimiset pienaakkoslyhenteet ovat pisteittämiä, ja vasta seuraavan sivun alaviitteestä käy ilmi suomen kielen lautakunnan toisenlainen kanta. Sanotaan ehdottomasti »vieraat erisnimet mukautuvat suomen kielen tavutukseen», mutta kohta esitetään sellaisia poikkeuksia kuin

Fi-scher ja *Por-than*. Käsikirjan käyttäjällä ei aina ole aikaa eikä viitseliäisyyttä lukea pääohjetta pitemmälle. Nyky-suomen käyttöoppaasta käydyssä polemikissa Raija Konttinen on pyrkinyt antamaan sen kuvan, että virallisen kielenhuollon ohjeet ovat mutkikkaita, hänen taas selkeitä ja loogisia. Tähän on vaikea yhtyä, kun on tutustunut esimerkiksi hänen tapaansa esittää monikon genetiivin muodostus tai vierassanojen oikeinkirjoitus.

Kielioppaan ei välttämättä tarvitsisi olla vain käsikirja. Reader's Digestin erikieliset kielioppaat ovat hyvä esimerkki siitä, että tällaisesta kirjasta voisi tehdä todella luettavankin. Ainakin kielioppaissa tarvittaisiin luku, josta kirjan käyttäjä saisi kokonaiskuvan kielen nykytilasta ja kehityslinjoista, suhtautumisesta vieraisiin vaikutteisiin jne. Nyky-suomen käyttöoppaassa tieto hajoaa eri puolille kirjaa, eikä lukija eri kohdissaakaan aina saa riittävästi opastusta. Esimerkiksi lauseenvastikkeita käsiteltäessä keskitytään objektin oikean muodon selvittämiseen, vaikka usein voisi antaa sen yleisohjeen, että asia on luontevimmin ilmaistavissa purkamalla rakenne pää- ja sivulauseeksi. Vähiin jää kielenhuolto myös silloin, kun sanotaan kategorisesti: »Jos kahden genetiiviattribuutin liittoon sisältyy sana *välinen* tai *yhteinen*, voidaan kumpikin näistä sanoista korvata ajatusviivalla.» Samoin Konttinen antaa yleisohjeen »ablatiivin asemesta on kätevämpää käyttää vino-viivaa ja mittayksikön nominatiivia»: *52 mk/jastia*. Tällaisia merkintöjä ei voi käyttää kaikissa asiasteksteissä. Omistusliitteitä käsiteltäessä ei mainita nykyään kiusallisen levinnyttä »Hulkkonen ja aikamiespoikansa Anselmi» -maneeria, yhdysanoissa ei puututa »tevatteollisuuden» ja »videryhmän» tapaisiin muodosteisiin jne.

Tyyliseikkoja teoksessa olisi voinut käsitellä enemmän. Tämä puoli jää kovin vähiin. Joskus koukataan aivan yllättäville alueille: suositetaan verbiä *huuleilla huulen heittäminen* asemesta, esitetään että *hätimmiten* on parempi kuin *hähätää*.

Puolipisteen käytöstä taas annetaan seuraavanlainen ohje: »Puolipistettä käytetään havainnollisuuden vuoksi pilkun asemesta liittämään toisiinsa sellaisia lauseen osia jotka sisältävät pilkkuja. (On kaksi ryhmää: suuri joukko suhteellisen passiivisia ihmisiä, jotka etsivät ohjelmista lähinnä viihdettä; toinen, pieni ryhmä, johon kuuluu lähinnä älymystöä ja opiskelijoita.)» Havainnollisuuden ja yksinkertaisuuden vuoksi tällainen virkerakenne olisi korjattava perusteellisesti.

Esimerkistö on kirjassa hyvä. Kielioppaissa on näihin päiviin asti käytetty agraarikulttuuriin, kouluelämään ja vanhaan kaunokirjallisuuteen pohjautuvia esimerkkejä tai tyyppiesimerkkejä, joista monet ovat jo alansa klassikoita: »puuro tuli mustaa», »isä veisti kirvesvarren liian lyhyen». Konttinen on ottanut esimerkkinsä elävästä nykykielestä. Joka härillä ajuu, se häristä puhuu: esimerkit ovat suurelta osin liike-elämän alueelta. Tällainen painotus ei kuitenkaan haittaa, vastaavanlaista asiaproosaa joudutaan käyttämään muissakin yhteyksissä.

Raija Konttisen ehdottamista uudistuksista on silmäänpistävin uudenlainen käytäntö sanojen yhteen ja erilleen kirjoittamisessa. Kirjoittajan esikuvana on englannin kieli, kritikoinnin kohteena nykyinen kielenhuolto, joka hänen mukaansa suosii luettavuutta vaikeuttavia pitkiä yhdyssanoja. Väite on outo. E. A. Saarimaa sanoi 1947 Kielenoppaassaan: »Suomen kielen muutoinkin pitkiä sanoja ei ole syytä vielä pidentää kirjoittamalla yhteen sellaista, minkä erilleen kirjoittamisesta ei ole haittaa. Lyhyet sanat ovat helpommat lukea ja kauniimmat silmälle.» Tästä yleisohjeesta ei kielenhuollossa ole luovuttu. Samalla voisi ottaa esiin Konttisen maininnan, että suomen kielen lautakunta suosittaa esimerkiksi verbi-*muotoja applisoida, kommunisoida* jne. *k*:llisten muotojen asemesta. Suositus on kymmenen vuoden takainen, nykyisen kannan Konttinen olisi halutessaan saanut selville kielitoimistosta. Samoin Konttinen esit-

tää, että suomen kielen lautakunta »vaatii» käyttämään *numero*-sanasta lyhennettä *n:o*. Hänen tiedossaan on kyllä ollut, että myös lyhenne *nro* hyväksytään. Tarkoitus pyhittää keinot.

Raija Konttisen mukaan sana ja sen määrite on yleensä kirjoitettava erilleen. Yhteen ne olisi kirjoitettava vain silloin, kun merkitys on etääntynyt alkuperäisestä niin että se ei ole ymmärrettävissä, jos sanat erotetaan sanaliitoksi, tai kun sanaliitto aiheuttaa hahmotusharhan. Pitkät sanat rasittavat silmiä, ja niinpä olisi kirjoitettava *kanan muna, maan järjestys, ajan jakso, väärin käsitys, rauhan omainen ja kiven hakkaamo*. Englannissakin sanat ovat lyhyitä — Konttinen ei ole pysähtynyt ajattelemaan, miten esimerkiksi ruotsia, saksaa ja venäjää puhuvat tulevat pitempine sanoineen toimeen.

Sääntö näyttää ensi lukemalta yksinkertaiselta muttei ole käytännössä sellainen. Kirjoittaja mm. saisi aina olla silmäkovana välttääkseen hahmotusharhan. Konttinen suosittaa esim. sanaliittoa *maailman sota* — tällöin olisi kartettava sellaisia tapauksia kuin *kolmannen maailman sodan uhka*. Jos kirjoitetaan *kuurojen pappi*, on kuitenkin puhuttava *kuurojenpappien* kokouksesta, jotta ilmauksesta tulisi yksiyymärteinen. Konttinen suositaa myös sellaisia sanaliittoja kuin *työssä oloaika, maihin nousuportaat ja tekijän oikeuslaki*, jotka eivät ole omiaan lisäämään kielen loogisuutta. Erilleen — mutta pienellä alkukirjaimella — pitäisi hänen mukaansa kirjoittaa myös *suomen hevonen* ja *mooseksen usko*, samoin kasvinnimet *amatsonin lilja* ja *väinön putki*. Kun kirjoitetaan Konttisen mukaisesti *idän kauppa*, »joskus hahmotussyyt vaativat yhdyserkin», ts. on kirjoitettava *Suomen idän-kauppa*. Yhdyssanaa *idänkauppa* käytettäessä moisia ongelmia ei ole.

Yhteen ja erilleen kirjoittamiseen saadaan tuskin koskaan sellaista säännöstöä, että asia olisi jokaiselle ja kaikissa tapauksissa selvä. Tähänastisin kirjoitustavoin sanayhtymien peruserkitykset ja niistä loitonneet merkityksenkehitymät on sen-

tään melko hyvin pystytty rajaamaan. Vakiintuneen käytännön muuttamiseen pitäisi olla todella pätevät syyt. Konttisen perustelut eivät riitä. Mekaanisella erilleen kirjoittamisella kieltä vain köyhdytettäisiin. Yhdyssanat ovat samanvertainen sananmuodostuskeino kuin johdokset: ne ovat useinkin erimerkityksisiä tai erivivahteisia kuin vastaavat sanaliitot. Esimerkiksi *lehmänmaito* ja *lehmän maito* eivät ole merkitykseltään identtisiä. Edellisessä ei korosteta yhdyssanan kumpaakaan osaa, kun taas jälkimmäisessä jompikumpi korostuu: on kysymys *lehmän*, ei esimerkiksi vuoheen maidosta tai lehmän *maidosta*, ei esimerkiksi lihasta. Puhelainotus auttaa valitsemaan oikean kirjoitustavan.

Kielen vivahteiden tajusta ei anna hyvää kuvaa, kun Konttinen suosittaa kirjoittamaan aina *äidin palkka, naisten taudit, naisten lehdet, vanha isäntä, vanhusten talo ja seitsemäs osa*. Toisin paikoin taas kirjassa suositetaan todella hienopiirteistä semanttista rajankäyntiä: merkityksessä 'läheinen, lähellä oleva' *lähi*-attribuutti pitäisi kirjoittaa pääsanastaan erilleen, merkityksessä 'läheltä jotakin tekevä' yhteen — olisi toisin sanoen kirjoitettava *lähi naapuri* mutta *lähitaistelu*.

Nykysuomen käyttöoppaassa pistää usein silmään myös tekijän viehtymys uudisilmauksiin. Hän on jokseenkin mekaanisesti ottanut sanojen lyhyden taivoitteekseen ja ehdottaa näin sellaistaakin uudistusta kuin *suurenoksen* muuttamista *suurenteksi*. *Omistuskirjoitus* on paremmin *omiste, samaan suuntaan* on ytimekkäämmin *samame* jne. Enemmän kuin näillä pikku uudisteilla kielenkäyttöä yksinkertaistaisiin syntaktisin parannuksin (vrt. edellä esitetty puolipisteohje). Konttinen ei myöskään ole ottanut huomioon sitä, että esimerkiksi *e*-johdosten yksipuolinen suosiminen ei kielen yleisilmettä kaunistajaksi ja että tämäkin muotityyppi saattaa helposti levitä tarkoitettua laajempaan käyttöön. Samoin jää mainitsematta siitä, että yksittäiset uudisilmaukset eivät aina

kovinkaan hyvin istu ympäröivään tekstiin.

Kirjan sanasuositukset ovat toisinaan suorastaan virheellisiä. Ei *liikuntavammaista* voi korvata *liikuntaesteisellä*, koska jälkimmäinen on edellisen yläkäsite. *Äänilevy* ja *levyte* ovat kaksi eri asiaa, samoin *näytös* ja *näytäntö*. Entä mitä voitetaan sillä, että sana *sosiaalis-taloudellinen* korvataan *sosioekonomisella*? Täysin väärälle alueelle Konttinen eksyy kielenhuollossaan, kun luokittaa »vanhentuneiksi tai kielen rakenteeseen soveltumattomiksi sanoiksi» ilmaukset *on pakkainen* ja *pakkanen jlyty* ja suosittaa niiden asemesta verbejä *pakastaa* ja *pakastua*. »Tie on lumen peittäjä» on hänen mielestään paremmin »tie on ummessa». Ohut lumikerros ei tietä vielä umpeuta.

Arveluttavaa on myös se, että kirjassa puututaan laitosten virallisiin nimiin, suositetaan mm. nimeä *ulkoministeriö* virallisen *ulkoasiainministeriö*-nimityksen asemesta ja kehoitetaan kirjoittamaan *lääkintöhallituksen* asemesta *lääkintähallitus*. Samoin Konttinen propagoi omaperäisin perusteluin pientä alkukirjainta valtion laitosten nimiin (muotoillen ohjeensa harhauttavasti »virastojen, laitosten ja komiteoiden nimistä käytetään pientä alkukirjainta»). Kirjan mukaan pitäisi myös kirjoittaa yksinkertaistetusti *Tsekkoslovakia*, *Tsad*, *Fidzi* jne. Ei valtioiden virallisia nimiä noin vain voi muuttaa.

Raija Konttinen on muutenkin paljolti omilla linjoillaan. Hän ei hyväksy mm. tähänastista pilkun käyttöä: »Kiellemme on omaksuttu saksalais-venäläinen mekaaninen pilkutusjärjestelmä jossa pilkut merkitään määräpaikkoihin ulkoa opittujen sääntöjen mukaisesti. Tällaisessa kielioppisäännöstössä pilkulla on vain harvoin viestintäarvoa.» Konttinen suosittaa ns. loogista pilkutusta. Se on seuraavanlaiselta: »Niiden jotka haluavat ja osaavat puhua, on annettava olla äänessä kun taas niitä jotka ovat hiljaisia, on väärin pakottaa mukaan.»

Lyhenteissä kieliopas suosii pisteettömyyttä, ja monissa muissakin merkintä-

seikoissa ratkaisut poikkeavat tähänastisesta käytännöstä. Olisi esimerkiksi sanottava *40:n kg*, ei *40 kg:n*, kuten tähän asti. (Samalla sivulla, jolla tämä ohje annetaan, on kuitenkin esimerkki »Annustus muutettava 1 rkl:sta 2 rkl:seen», vaikka ohjeen mukaan pitäisi kirjoittaa »1:stä rkl 2:een rkl».)

Ohjeet esitetään kirjassa usein yllättävän ehdottomina. Konttisen mukaan »kokoontua jossakin» -rektio on väärä. Samoin ei voi yleillä tai kerskailla jollakin, vaan jostakin. Pitäisi sanoa »hänessä on nuha», ei »hänellä», vaikka jo ajat sitten kielioppaissa on hyväksytty ilmausten vivahde-ero. Olisikohan Konttisen mielestä sanottava myös »hänessä on sydäninfarkti»? Määrän muutosta ilmaistaessa adessiivi käy vain silloin, kun muutos ilmaistaan pelkällä numerolla. Ei »asian käsittelyä siirrettiin parilla viikolla» vaan »pari viikkoa». Oikeaksi mainittu vaihtoehto on kaksisyymärteinen. Jo Ketunen oli tässä asiassa vapaamielisemmällä kannalla. Konttisen mukaan pitäisi tulla *Aallottaressa*, ei *Aallottarella*. Kuinka moni sanoo »menimme Saksaan Finnjetissä»? Ei pidä sanoa »paljain päin», vaan »pää paljaana». Ei *kiusaantua* vaan *kiusautua*, ei *likaanua* vaan *likautua*, ei *etäännyttää* vaan *etäyttää* (brechtiläinen vierauttamisefekti?), ei *öljyyntyä* vaan *öljyttyä* jne. Kirjassa on myös ohje »Jos verbi ei edistä ajatuksen toiminnallista etenemistä, sen voi jättää pois». Kovin puristista on, että *kopio* olisi korvattava sanalla *toiste*.

Jälkijohtolauseen sanajärjestyksestä Konttinen myös antaa tiukat ohjeet. Subjekti saa edeltää predikaattia vain silloin, jos subjektina on pronomini tai predikaattiosa on pitempi kuin subjekti-osa. Suoraa sanajärjystä on kyllä viime aikoina suosittu liian kaavamaisesti, mutta ei tilanne sillä parane jos vedetään yhtä tiukasti toiseen suuntaan. Tämä on nimenomaan kaunokirjallisuutta koskeva asia, ja sitä aluetta on turha lähteä tiukasti normittamaan.

Kirjassa on paljon muutakin yllättävää.

Sanotaan mm., että *-kko*-johdin on takavokaalinen keskivokaalisiininkin vartaloihin liittyessään. *Metsikkö, tiheikkö, hetteikkö*? Kirjan mukaan nykyisin suositetaan heikkoa astetta *laatikoihin* vahva-asteisen *laatikkoihin*-muodon asemesta. Kielitointo ainakin on sillä kannalla, että muodot ovat samanvertaiset. *-ea-*, *-eä-*vartalolisissa sanoissa on kirjan mukaan partitiivin pääte *-kaan-*, *-kään-*liitepartikkelin edellä yleensä *-ta*, *-tä*. Esimerkkeinä on *korkeatakaan, tärkeätäkään*. Kirjassa käytetään tähän asti virheellisenä pidettyä johdosta *etummainen* ja suositetaan sellaista johto-opin sääntöjä vieroavaa muodostetta kuin *aterimet*.

»Adjektiivista täyteläs käytetään nykyään lyhyttä ominaisuuden nimeä täytelyys - . Aiemmin nämäkin olivat pitkämuotoisia ('täyteläisyys' - -).» *Täyteläinen* on huomattavasti yleisempi adjektiivi kuin *täyteläs*, miksi *täyteläisyydelle* pitäisi hakea toinen kantasana? Uudissanan *viive* taivutusta teoksessa selitetään seuraavasti: »Uudissanan *viive* perusmuoto on heikkoasteinen muiden e-loppuisten sanojen tavoin (**viibeh* > *viive*). Taivutettaessa sana mukautuu astevaihteluun (*viive* : *viipeen* < **viipehen*).» *Hedelmällisempää* kuin *kvaskikantasuomalaisen* muodon konstruointi olisi asian selvittäminen rinnakaistapauksilla: *taive* : *taipeen*; *taipua* — *toive* : *toiveen*; *toivoa*.

Käskeä-verbi ei ole ainoa, jonka verbimäärite voi olla illatiivimuotoinen tai l. infinitiivi: *ehdin katsomaan/katsoa televisiota*. *Kehua-* ja *sietää*-verbit eivät vaadi aina partitiiviojektia. Teeman ei aina tarvitse olla lauseen alussa, reeman lopussa. Sanan sijainti voi ratkaisevasti muuttaa lauseen ajatusta, vaikka kirjassa esitetään päinvastaista (*suomalaiset voittivat ruotsalaiset, peruna on mukula*). Mihin perustuu se, että genetiivit *kansain*, *rantain* ja *harvain* ovat vanhentuneita, nykykieleen kuumattomia, mutta *lukuisain*, *tavarain* ja *urheilijain* eivät? Konttisen mukaan *esimerkiksi* ja *esim.* ovat erimerkityksisiä. Lyhennettä on käytettävä aina kun sana on adverbisena määritteenä: ei »on

osoittautunut esimerkiksi, että» vaan »on osoittautunut esim. että». Edellisestä esimerkistä on tieteen tahtoen tehty kömpelö käsittelemällä sanajärjestystä.

Luetteloja voisi jatkaa vielä pitkään. Asioita ei aina ole mietitty loppuun asti. Silkasta huolimattomuudesta todistaa, että saarten nimien taivutuksesta puhuttaessa pienet saaret — juuri ongelmalliset tapaukset — ovat unohtuneet kokonaan, että erisnimiä kirjoitetaan väärin, että suositettava lause on jossakin kohden sama kuin hylättävä, että puhutaan etuvokaaleista kun pitäisi puhua keskivokaaleista ja että painovirheitä on teoksen lajin huomioon ottaen liian paljon. Jokamiehen kielioppaalle ei myöskään ole ansioksi, että kansainvälisen standardointijärjestön ISON päiväyssuosituksia on kirjassa jätetty englanninkielisiksi.

Nykysuomen käyttöopas koostuu valtaosaltaan perusohjeistosta, joka toistuu joka kielioppaassa jokseenkin samanlaisena. Joukossa on kuitenkin paljon ohjeita, jotka poikkeavat tähänastisista suosituksista. Nämä poikkeavuudet ovat kirjan arveluttavin osa. Kieltä on toki lupa pyrkiä uudistamaan, mutta jokamiehen kieliopas on uudistuksille väärä foorumi. Kielenhuollon yleistä kantaa ei kaikin paikoin ole esitetty, ja näin lukija voi luulla tekijän omia suosituksia vakiintuneiksi ohjeiksi. Kuten sanottu tällaista kirjaa käytetään lähinnä käsikirjana, ei sen käyttäjä lue pitkään perusteluja vaan katsoo missä muodossa etsitty ilmaus kirjassa on. Kaiken kaikkiaan Nykysuomen käyttöopas tekee kielenhuollolle melkoisen karhunpalveluksen.

Aarre Huhtala